HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

להכרזה. לתמרינן בסנהדרין נתלו הן הנחנקין (לף פט.) לרבנעה לריכין הכרזה לאחר שנענשו בד"ד לריכין ג"ד להכריז כך וכך נהרג פלוני בד"ד על עבירה פלונית כדי לרדות את השומעין: **מיושמעו וירלו ונפקי.** ותוהרה מלא יוסיפו (דף פט.): **מתני' משלשין ממון.** כדמפרש ותזיל: **גמ' מנהני מילי.** דכל אחד קופא את התרנעים: **רשע בחייבי מיתות.** אפי' רשע הוא לעות: **בחייבי מלקות.** אם כן הכות הרשע: **כאחר ומס.** שיקבל הנדון מלקות שלימה: **ממון מלטרף.** והרי קיבל מה שלנו להפסידו בין כולס: **מתני' שיזימו את עלמן.** שיזימו אותן בעסקי גופן ולא בעסקי הממון והכהרוג כדמפרש ותזיל: **בתו אחריס.** שהעידו עליו בעדות הרלשונים: **והזימו.** אלו השנים שהזימו את הרלשונים הזימו גם את התחרונים: **לפיכו.** אם כן מאחר שהזימו את הרלשונים הזימו הזימום כאחרים והזימום באו אחרים והזימום אפי' מאה כולם יהרגו רבי יהודה אומר (ס) איסטטית היא זו ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא [4]והנה עד שקר העד ענה עד שתשקר גופה של עדות דבי ר' ישמעאל תנא [5]לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות אמר רבא [6]באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם חזינן אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה אין אלו זוממין ואם לאו הרי אלו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא קמשמע לן ואמר רבא [7]באו שנים ואמרו בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא חזינן אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לאו הוו זוממין פשיטא מהו דתימא [8]ליחוש לגמלא פרחא קמ"ל ואמר רבא [9]באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש ולא עוד אלא אפי' אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש (ס) נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא מאי קמ"ל תנינא [10]לפיכך (ס) נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה סיפא מה שאין כן בגמר דין איצטריכא ליה [11]באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני ולא עוד אלא אפי' אמרו בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני אין אלו נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא הוא [12]וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא נגנב וטבח ומכר משלמין ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת נגנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת נגנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפי' אמרו [13]בחד בשבתא נגנב וטבח ומכר ובתרי בשבתא נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא: רבי יהודה אומר איסטטית היא זו כו':

[1]להכרזה ורבי מאיר הכרזה מישמעו ויראו נפקא: **מתני'** [2]משלשין בממון ואין משלשין במכות כיצד העידוהו שהוא חייב לחבירו מאתים זו ונמצאו זוממין משלשין ביניהם אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים: **גמ'** מנא ה"מ [3]אמר אביי נאמר [1]רשע בחייבי מלקיות ונאמר [2]רשע בחייבי מיתות ב"ד [3]מה להלן אין מיתה למחצה אף כאן אין מלקות למחצה [4]רבא אמר בעינן [3]כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא אי הכי ממון נמי ממון מצטרף מלקות לא מצטרף: **מתני'** [3]אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו את עצמן כיצד אמרו מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי נהרג זה או ההורג זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין [7]אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם [8]באו אחרים והזימום באו אחרים והזימום אפי' מאה כולם יהרגו רבי יהודה אומר [9]איסטטית היא זו ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא [4]והנה עד שקר העד ענה עד שתשקר גופה של עדות דבי ר' ישמעאל תנא [5]לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות אמר רבא [6]באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם חזינן אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה אין אלו זוממין ואם לאו הרי אלו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא קמשמע לן ואמר רבא [7]באו שנים ואמרו בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא חזינן אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לאו הוו זוממין פשיטא מהו דתימא [8]ליחוש לגמלא פרחא קמ"ל ואמר רבא [9]באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש ולא עוד אלא אפי' אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש (ס) נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא מאי קמ"ל תנינא [10]לפיכך (ס) נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה סיפא מה שאין כן בגמר דין איצטריכא ליה [11]באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני ולא עוד אלא אפי' אמרו בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני אין אלו נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא הוא [12]וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא נגנב וטבח ומכר משלמין ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת נגנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת נגנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפי' אמרו [13]בחד בשבתא נגנב וטבח ומכר ובתרי בשבתא נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא: רבי יהודה אומר איסטטית היא זו כו':

אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו עצמן. פי' עצמן של עדים שיאמרו להם אתם במקום פלוני עמנו הייתם ולא שיזמו עצמן שיאמרו הוהרג או נהרג היה עמנו:

דבעידנא דאסהידו עדים לאו בר קטלא הוא. פ"ה משום דלאי הוה מודה מיפטר ולא נהרגה דזה לא מצינו לתם כן בכל חייבי מיתות בית דין יכול להודות ולפטור (ס) עצמו ולהם לפרש לאו בר קטלא הוא פירוש קודם שנגמר דינו הוא דשמע לא יבואו עדים ואם יבואו עדים לא יהא עדותן קיים ועוד שאסור להורגו עד שיגמר דינו וכשנגמר דינו כבר ולאי בר מיזפא הוא הואיל וכבר נתו עדים ונתקבל עדותן וההורגו פטור:

וכן לענין קנס. אבל ולאי לענין ממון לא דכשמעידין דבאחד בשבת גנב ובאו שנים ואמרו דבערב שבת גנב ובאו שנים עמנו הייתם ולאי אין משלמין ממון דבהיא שעתא דמסהדי גברא בר מיזפא לא"ג דלגבי נפשות לא (ס) מהמנו לגבר מיזפא (ס) לכל כמה דלא נגמר דינו (ס) (נמי הוי בר מיזפא משום שאינו קפץ כל כך עדות) בממון [הוי] קרוב לודאי שיבואו עדים ויעידו (ס) לבל בעדות נפשות דבעינן לריסה ומקילה אז ודאי מהימנין דקודם שנגמר דינו לאו הוי בר מיזפא:

מיסטטית

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
2. וְלֹא תַקְהוּ כֹּפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת: במדבר לה לא
3. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט
4. וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שִׁקֶּר עָנָה בְּאָחִיו: דברים יט יח
5. כִּי יָקוּם עֵד חָמָס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה: דברים יט טז

הגהות הב"ח

(א) גמ' הרג פלוני את הנפש הרי אלו נהרגין: (ב) שם לפיכך **אם** נמלמת: (ג) תוס' ד"ה אין וכו' ולא שיזומו ע"י **אחרים** שיאמרו הוהרג: (ד) ד"ה וכן וכו' לא תדיננו לבר מיזפא וכו' קפץ כל כך בעדות ממון וקרוב לודאי:

רבינו חננאל (המשך)

והנה עד שקר העד עד שתישקר גופה של עדות. כלומר עד שישקר העד. וכן לענות בו סרה. אמר רבה (ב) באו ב' ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו אחרים ואמרו באותה שעה היתם עמנו במערב בירה חזינן אי כי קיימי במערב בירה מצו חזו במזרח בירה האי דקטיל אינן זוממין דאמרינן הני והני קושטא קאמרי ואם לא יכלי למיחזא הרי אלו זוממין ולא אמרינן נהורא (דהאי) [דהנך] בריא. וכן אם העידו ב' דבצפרא בחדא בשבא הרג פלוני את פלוני בסורא ובאו ב' ואמרו עמנו הייתם בו ביום בנהרדעא כו'. ואסיקנא לגמלא פרחא לא חיישינן. אמר רבא באו ב' ואמרו בחד בשבא הרג פלוני את פלוני ובאו ב' ואמרו בחד [בשבא] עמנו הייתם אלא בתרי בשבא הרגו ולא עוד אלא אפילו אם אמרו בערב שבת הרגו

מוסף רש"י

משלשין בממון. אם שלמה עדים הן או מרבעה משלשין ביניהם, ד"ל נעשין זוממין להשוותם בפרעון לים לפי תלקו, אי נמי אפי' משלשין ליפטר בעלמא הוא, מחלקין בפרעון בין שלשתן, וה"ל נמי אם תרבע הן מרבעין (לעיל ג.) לשון תלוקה לפי משמון הוא (כתובות קד:).

רבינו חננאל

מתני' משלשין בממון ואין משלשין במכות. פי' העידו עליו שחייב לחבירו מנה ונמצאו זוממין זה נותן חמשים וזה נותן חמשים זהו משלשין בממון. מאי טעמא דהני זוזי והני זוזי מצטרפי והוו להו כולהו מנה ונתקיים ועשיתם לו כאשר זמם הן זממו להענישו מנה לפיכך משלמין לו מנה. אבל מלקות דאי אפשר להצטרף של אחד לוקה ארבעים: מתני' אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן כו'. ראינו לרבותינו הגאונים ז"ל כי פירשו עד שיזומו עצמן עד שיחרישו ולא יכחישו המזומין את המזימין (ס) ואנו קבלנו עד שיזימו עצמן [היינו] עד שיזומו העדים עצמן ויאמרו להן אתם היתם עמנו במקום פלוני באותו היום שהעדתם שהרג פלוני את פלוני במקום פלוני ואותו המקום צריך להיות רחוק מן המקום שהעידו בו העדים הללו. הלא תראה משנתינו דתני אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן מפרש כיצד מעידנו בפלוני שהרג נפש במקום פלוני כו' אמרו להם היאך אתם מעידין והלא אותו היום היתם עמנו הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהן. ואמרינן בגמרא מנא הני מילי. אמר רבה דאמר קרא

א) לעיל ג. [וע"ש בפרש"י], ב) [סנהדרין י. וש"נ], ג) [נרלי עקיבא דלמר לין דנין לפסר משלי לפסר קשה ועיין תוס' מנחות פב: ד"ה והנתם כו' ובתוספות דבכורות טו. ד"ה ומה כתך כו' ועי' עוד תוס' יבמות מו. ד"ה אמר ליה שהזימו כ"ש], ד) לעיל ב., ה) [עי' תוס' לקמן עמוד ב ד"ה מיסטטית], ו) [עי' תוספות יבמות קטו. ד"ה הכתן], ז) [לקמן ו:], ח) גירסת רש"י אמרו בתרי בשבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו, ט) [דבריס ינן], י) [סנהדרין יט:], כ) [נס"ל מוהן], ל) [ל' מוהן], מ) [וע"ע תוס' ובמיס עמ. ד"ה ע"י עד אחד], נ) רש"י כלל, ס) רש"י מ"ו,

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר בענין באשר זמם. עיין כתובות לה ע"ל תוס' ד"ה וכן וכו' אבל בעדות נפשות. תמיהני למאי הולרכו לזה ולא כפשוטו דממון לף ליליה עדים כלל אלא הוא בעלמא אומר לך כי אלא ליתי בש"ס ולא בב' בשבת מ"מ ליכא דין הזמה להעידו בבר מיזפא לף דבלא עדים לא היה הב"ד יכולים למיהן מ"מ הוא בעלמא שיודע האמת בר מיזפא הוא ומוטל עליו לשלם משל"ה בקום ולקוטעת ממלמא מיהו מוטל עליו לשלם דכ"ז אלא מייבוהו ב"ד אין מיהו מחויב כלל. ועי' תוס' בתובות דף לג ע"ב ד"ה לאו. וכן בב"ב דמסה שיודע האמת שהרג לאו בר קטלא הוא ואין עליו חיוב כלל קטלא לעשות את עלמו חיוב כלל ליכא למיחש לבר מיזפא לף ע"ש ד"ה. והמילוך נרלאה נכון ובכולי נעזה"י:

מוסף רש"י

משלשין בממון. אם שלשה עדים הן או ארבעה משלשין ביניהם, ד"ל נעשין זוממין להשוותם בפרעון לים לפי תלקו, אי נמי אפי' משלשין ליפטר בעלמא הוא, מחלקין בפרעון בין שלשתן, וה"ל נמי אם תרבע הן מרבעין (לעיל ג.) לשון תלוקה לפי משמון הוא (כתובות קד:).

רבינו חננאל

מתני' משלשין בממון ואין משלשין במכות. פי' העידו עליו שחייב לחבירו מנה ונמצאו זוממין זה נותן חמשים וזה נותן חמשים זהו משלשין בממון. מאי טעמא דהני זוזי והני זוזי מצטרפי והוו להו כולהו מנה ונתקיים ועשיתם לו כאשר זמם הן זממו להענישו מנה לפיכך משלמין לו מנה. אבל מלקות דאי אפשר להצטרף של אחד לוקה ארבעים: מתני' אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן כו'. ראינו לרבותינו הגאונים ז"ל כי פירשו עד שיזומו עצמן עד שיחרישו ולא יכחישו המזומין את המזימין (ס) ואנו קבלנו עד שיזימו עצמן [היינו] עד שיזומו העדים עצמן ויאמרו להן אתם היתם עמנו במקום פלוני באותו היום שהעדתם שהרג פלוני את פלוני במקום פלוני ואותו המקום צריך להיות רחוק מן המקום שהעידו בו העדים הללו. הלא תראה משנתינו דתני אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן מפרש כיצד מעידנו בפלוני שהרג נפש במקום פלוני כו' אמרו להם היאך אתם מעידין והלא אותו היום היתם עמנו הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהן. ואמרינן בגמרא מנא הני מילי. אמר רבה דאמר קרא

ס) נראה שסה היו מפרשים כילד כמו ונפיחה לד נעשין זוממין שם יהריגו. ואמר דדוקא כשלמרו המזימין עמנו הייתם. הלש"ה לפילו שהרינו לפה שהי מינו בכ"מ: ג) לפי גירסת רבינו לפה שהי מרי מימרות קמלי י"ל קושית התוס' דיבמות דף קטו ד"ה הכת ועי' ריטב"ל כאן: ו) כלומר חוזן שהזמה הלה עליהן כולן מיחזין וכן מפורש בתוספתא ויש ע"ש שהמקום כולן פטורין לריך להגיה כולן מיחזין כמו שגרסה הרמב"ן בתירוצו: ז) עי' ר"ף ורמב"ן בתירוצו: ח) כ"ה בערוך ערך לפיטטא כשם רבינו: